

Kooperace v poznávání / Filosofie - navazování / Poznávání - kooperace / Vědy - kooperace

Jak správně podotýká Whitehead (1912, s.44), poznávání a samo úsilí o poznání je záležitostí do velké míry kooperativní. Chybou většiny starých teoretiků poznání bylo opomíjení nebo zanedbávání této skutečnosti. V situaci, kdy něco poznává, stojí subjekt jen zdánlivě sám proti předmětům (objektům) svého poznávání. Ve skutečnosti v každém takovém případě stojí vedle aktuálně poznávajícího subjektu, tj. např. konkrétního vědce nebo filosofa, celá galerie, celý „oblak svědků“ dřívějších výzkumů a pokusů, ale také výsledky jejich zkušeností a jejich myšlenkové práce, pokud se zdařilo je nějakým způsobem předat. Nikdo ve svém poznávání nezačíná od počátku, ab ovo, ale vstupuje do situace mnohými předchůdci připravované a někdy i velmi dobře připravené. Záleží na kultivovanosti a vzdělanosti každého poznávajícího, zda si to dostatečně uvědomuje a zda s tím, co takto už bylo připraveno, rozumně, promyšleně a tedy také kriticky pracuje. Kooperace v poznávání totiž není záležitostí pouhé současnosti, ať už ji chápeme jakkoli široce nebo úzce, nýbrž sahá vždycky daleko do minulosti. Ve vědách je ohled na dějinné předpoklady současného bádání zajisté mnohem méně závažný než ve filosofii, takže se stává většinou jen záležitostí historiků vědy. Dějinné kořeny vědy jsou mnohem významnější v rovině, kterou vědci sami (v rámci své odborné kompetence) nemají možnost kontrolovat, protože spadají vjedno s kořeny či předpoklady filosofickými. V samotné filosofii je ovšem kooperace jak současných myslitelů, tak ona zvláštní „kooperace“ s celou filosofickou minulostí nebo alespoň s některými jejími proudy záležitostí poněkud odlišnou. To ovšem náleží zase do poněkud jiné souvislosti, neboť nám šlo o „poznávání“. V tom ohledu zase je každý filosof zvláštním, od vědců a věd odlišným způsobem vázán na současný stav vědeckých zkoumání a jejich obvykle dočasných a nedefinitivních výsledků. V samotné vlastní filosofii je sice reagování na jiné, současné i starší či nejstarší filosofy nepochybnou podmínkou kvality filosofického myšlení, a zcela nezbytným předpokladem filosofické hloubky je navazování na starší filosofy (pochopitelně nikoliv na všechny, jen na lépe či hůře vybrané), nicméně filosofická „kooperace“ v pravém slova smyslu je dost problematičtější, neboť každý filosof musí myslit za sebe a po svém. Možné jsou školy a dočasné proudy, ale i tam platí, že čím větší je myslitel, tím víc se musí distancovat a odlišit od svého sebevětšího učitele.

(Písek, 1950819-2.)